

Duinkonijn lijkt zich te herstellen

LEO SPRUYT

Er zijn aanwijzingen dat het duinkonijn na decennia van virusellende zich hier en daar begint te herstellen. Een rondje langs de duinconsulenten van Stichting Duinbehoud levert op het eerste gezicht een somber plaatje op. Van Zeeland tot en met de Waddeneilanden. Er zijn wel enkele positieve uitschieters. Iedereen lijkt het erover eens dat de resistentie van konijnen tegen myxomatose na vijftig jaar vrij behoorlijk is. Maar toen dook eind jaren negentig plotseling een nieuw virus, VHS, op. Dit zorgde voor een ineenstorting van de konijnenpopulaties, enkele uitzonderingen als de Noordduinen onder Den Helder en het Zwanenwater daargelaten.

De grote vraag is of deze twee populaties intussen resistent zijn tegen het virus, wat iedereen hoopt, of dat deze konijnen domweg nog niet ermee in aanraking zijn geweest. Dat zou minder mooi zijn. Er wordt momenteel naarstig onderzoek verricht, onder andere door bloedmonsters af te nemen en die te controleren op antistoffen.

Vergrassing

Konijnen houden de vegetatie in hun omgeving kort en overzichtelijk (foto: Joost Bouwmeester).

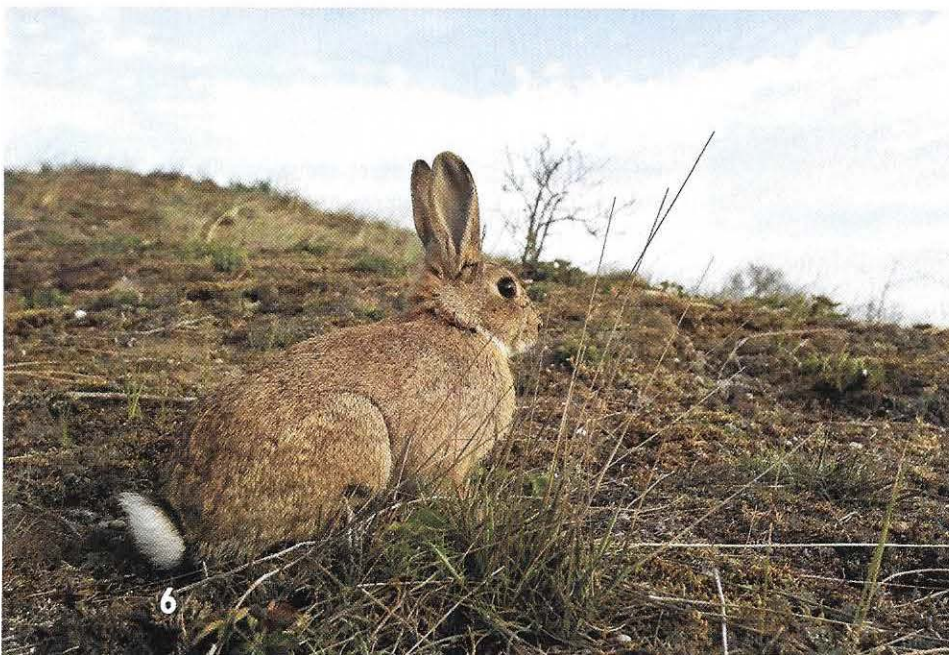
De duinconsulent op Terschelling, Piet Zumkehr, heeft een opmerkelijk verhaal. Net als elders stortte de konijnenstand op Terschelling, zowel op het bewoonde deel als

op de Boschplaat, waar geen mensen wonen, eind jaren negentig in korte tijd ineen. Wat hem opvalt, is dat het konijn het beste standhoudt in duinen aan de binnenkant van de zee-reep met een niet geheel ontkalkte bodem en een vegetatie waarin enige dynamiek voorkomt en waar struwelen van duindoorn aanwezig zijn. De Boschplaat is daarentegen nog steeds vrijwel totaal ontvolkt. In de afgelopen twintig jaar is het landschap aldaar zonder konijnen ingrijpend veranderd. Er is op de Boschplaat sprake van een enorme vergrassing van de vegetatie. Konijnen houden niet van hoge grassen, omdat die het uitzicht belemmeren op eventuele gevaren. Blauwe kiekendieven bijvoorbeeld, die laag aan komen vliegen.

Het viciëuze element in deze cirkel is dat die enorme vergrassing juist is opgetreden dóór de slechte konijnenstand tijdens de VHS-epidemie. Het mag duidelijk zijn: konijnen houden de vegetatie in hun directe omgeving het liefst kort en lekker overzichtelijk met genoeg schuilplaatsen.

Territoriumdieren

In het verleden zijn wel eens pogingen ondernomen om wilde konijnen uit te zetten in een voor hen nieuw gebied. In de jaren tachtig werden op de toen al behoorlijk ontvolkte Boschplaat op grote schaal katoenstaartkonijnen uit een ander werelddeel losgelaten. Dit draaide uit op een totale mislukking. Alle konijnen waren binnen de kortste keren verdwenen. Opgegeten door blauwe kiekendieven en andere roofvijanden. Echt verwonderlijk is dit eigenlijk niet eens. Konijnen zijn territoriumdieren pur sang. Een duinkonijn vertoont zich zelden buiten een straal van honderd meter uit zijn burcht. Binnen die straal van honderd meter kent het konijn elk graspolletje, heuvel-tje, elke duindoornstruik en iedere andere vluchtplaats om te schuilen. De jongen leren spelenderwijs van hun ouders hoe de omgeving in elkaar zit en waar de gevaren dreigen. Konijnen leven samen in relatief vreedzame

Een konijnenlatrine. Ook op deze manier beïnvloeden konijnen hun omgeving (foto: Joost Bouwmeester).

kolonies en zijn altijd waakzaam buiten hun burcht.

Vreemd wild

Wat gebeurt er nu als je zo'n kolonie verplaatst naar een ander gebied? Stelt u zich het volgende voor: u heeft uw hele leven in Amsterdam gewoond. U weet elk restaurant, elke buurt, straat of winkel blindelings te vinden. Nu wordt u onverwacht van de straat geplukt, op een vliegtuig gezet en losgelaten in een wildvreemde stad, Tokio bijvoorbeeld; zonder geld of creditcard en zonder mobiele telefoon. U kunt geen kant op! U kent de omgeving niet. Er is geen bord dat u kunt lezen. Geen mens aan wie u wat kunt vragen. Kortom, u moet er niet aan denken.

Predatie na verhuizing

Niet zolang geleden werd de complete konijnenbevolking van het Middensluis-eiland bij IJmuiden (57 exemplaren) verhuisd naar het Zwanenwater bij Callantsoog, omdat het sluis-eiland afgegraven moest worden voor havenuitbreiding. Na ruim een maand bleek bijna tachtig procent van alle uitgezette dieren overleden te zijn. De meeste waren opgevreten door vossen, een paar door havik of buizerd. De oorzaak was overduidelijk: de konijnen kenden de omgeving niet in het Zwanenwater. Daardoor waren ze hulpeloos. En reddeloos verloren.

Gewenning

Deze redenering wordt in grote lijnen beaamd door dr. ir. Jasja Dekker. Hij is senior project-

leider "Onderzoek en Advies" van de Zoogdierenvereniging VZZ in Arnhem. Hij vindt dat konijnen verplaatsen niets oplost. Wel maakt hij melding van een experimentele "soft release", waarbij de uitgezette konijnen in het begin in een veilige omgeving zitten met voldoende voedsel en van daaruit de rest van het terrein geleidelijk kunnen verkennen. Jagers deden dat eeuwen geleden ook al, zij het op beperkte schaal en vooral strategisch, met het oog op de voortplanting. Duidelijk is dat de nieuwkomers relatief gemakkelijk worden opgenomen binnen een kolonie, mits er sprake is van een heldere rolverdeling.

Herstel

Jasja Dekker vervolgt met te stellen dat er sprake is van een licht herstel van de konijnenstand van zestig tot zeventig procent ten opzichte van voor de uitbraak van de VHS-epidemie. Deze uitkomsten zijn gebaseerd op tellingen uit drie bronnen. Ten eerste zijn er de tellingen door de duinbeheerders en de landelijke tellingen van de vrijwilligers van SOVON, die bij inventarisaties van broedvogels ook de aangetroffen konijnen tellen en opschrijven. Deze twee tellingen gebeuren in het kader van het Netwerk Ecologische Monitoring, in opdracht van de Gegevensautoriteit Natuur. Deze verzorgt de Zoogdierverseniging in nauwe samenwerking met het CBS. De derde gegevensbron zijn de aantallen geschoten dieren, die worden geregistreerd door de Koninklijke Nederlandse Jagersvereniging.

LEO SPRUYT IS ZELFSTANDIG SCHRIJVER EN JOURNALIST